

เทสรังสีรำลึก

คณะศิษยานุศิษย์
วัดหินหมากเป้ง
อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

เนื่องในวาระบำเพ็ญกุศล

ครบรอบวันมรณภาพ ปีที่ ๒๗

วันที่ ๑๗ - ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ขอนบน้อมถวายกุศล

แด่

พระราชนิโรธรังสี คัมภีรปัญญาวิศิษฏ์

(พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี)

คณะศิษยานุศิษย์

วัดหินหมากเป้ง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

พระธรรมเทศนา
พระราชนิโรธรังสี คัมภีรปัญญาวิศิษฏ์ (เทสก์ เทสรังสี)

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน
๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ **บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด**
๙/๑๑-๑๓ ซอยเสนานิคม ๑ ถนนพหลโยธิน
แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ : ๐-๒๕๗๙-๒๙๕๗, ๐-๒๙๔๑-๖๖๕๐-๑
โทรสาร : ๐-๒๙๔๑-๖๖๕๒

คำอนุโมทนา

เนื่องในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๔ นี้ เป็นวันครบรอบวันคล้ายวันมรณภาพขององค์หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี ทางคณะศิษยานุศิษย์ได้จัดพิมพ์หนังสือของหลวงปู่เพื่อแจกในงานทุกปี เพื่อให้สานุศิษย์ได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติ เพื่อความสุขความเจริญแก่ตัวเองและครอบครัว

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ธรรมะของหลวงปู่จะเป็นประโยชน์ไม่มากก็น้อย ตามกำลังสติปัญญาของผู้ศึกษา เพราะหากผู้อ่านปฏิบัติตามธรรมะในหนังสือของหลวงปู่ ย่อมจะรู้สึกซาบซึ้งใจหาประมาณมิได้ และหวังว่าผู้ที่ได้รับหนังสือหลวงปู่ไปแล้ว คงจะได้รับรสพระสัทธรรมดังกล่าวโดยทั่วกัน

ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของคณะศิษยานุศิษย์ ผู้จัดพิมพ์หนังสือหลวงปู่ทุกเล่ม และจงประสบสุขสวัสดิ์ทุกประการเทอญ

พระครูมงคลญาณโสภณ
เจ้าอาวาสวัดหินหมากเป้ง
๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๔

คำนำ

ขณะที่ท่านหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี ยังดำรงชีพอยู่ ท่านปรารภเสมอว่า ท่านมีชีวิตอยู่ทุกวันนี้ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้พุทธศาสนารุ่งเรือง ยืนยงต่อไป

บัดนี้ท่านได้ละขันธ์จากไปแล้ว ดังนั้นเหล่าศิษย์ขอโอกาสนำธรรมเทศนาคำสอนอันไพเราะ มีคุณและมีค่ายิ่งของท่าน (ถอดออกมาจากเทป) มาเผยแผ่แก่สาธุชนต่อไป เพื่อเป็นการบูชาพระคุณท่าน ที่ท่านได้อบรมสั่งสอนศิษย์ทั้งหลายด้วยความเมตตาเสมอ และด้วยความอดทนเป็นอย่างมากตลอดเวลามา

อนึ่ง ท่านหลวงปู่เทสก์ มักจะบอกอยู่เสมอว่า ฟังเทศน์หรืออ่านแล้ว **ให้นำไปศึกษาพิจารณาให้ถ่องแท้ด้วยตนเอง ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่ตน**

หากมีความบกพร่องผิดพลาดประการใดก็ตาม ศิษย์ผู้เบาปัญญา ขอรับความผิดนั้นๆ และขออภัย

คณะศิษยานุศิษย์
๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๔
วัดหินหมากเป้ง
อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

สารบัญ

หน้า

พิจารณาเฉพาะกายนี่แหละ
ไม่ต้องพิจารณาอื่นไกล
ในตัวเรามีครบหมดแล้ว
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

การแจกอักขระ – พยัญชนะ

❄ ❄ ❄ ❄

วันพระที่แล้วได้แสดงถึงเรื่องเบื้องต้นของการปฏิบัติกัมมัฏฐาน อุปมาเปรียบเหมือนกับเบื้องต้นของการเรียนหนังสือ เอาแต่ตัวหนังสือเรียกว่าอักขระ แล้วก็เอาสระพยัญชนะผสมกันสองอย่างเท่านั้นแหละ แจกไปได้ทั่วทุกแห่งทุกหน แจกคำพูดภาษาไปได้หมดทุกอย่าง

การปฏิบัติก็ฉันนั้น มีกายกับใจแล้วสามารถที่จะปฏิบัติให้บรรลุมรรคผลนิพพานสูงสุดได้ **เรามีกายกับใจอันนี้เป็นเบื้องต้น เรียกว่าต้นตอของกัมมัฏฐาน ปฏิบัติอย่างน้อยเบื้องต้นคือ กาย วาจา สุจริตไปเสียก่อน แล้วต่อเข้าไปก็มีศีล มีภาวนา มีสมาธิ มีมรรค ผล นิพพาน มีฌาน สมาธิ สมาบัติ อันนั้นเรียกว่าสระกับพยัญชนะผสมกันแล้ว** ต้องอ่านได้ได้ภาษาคำพูดทุกสิ่งทุกประการออกไปจากนี้ทั้งนั้น

แจกละคราวนี้ แจกอักขระพยัญชนะเข้ากันแล้ว แจกให้เป็นตัว ๆ ออกไป แจกเป็นคำ ๆ ออกไป แจกในที่นี้หมายความถึง กาย วาจา ใจ นั่นแหละ ก็เอาอันนั้นแหละมาแจก แจกตัว "ก" เสียก่อน ตัว "ก" เป็นตัวต้น คือว่า

เกสาผมทั้งหลายบนศีรษะของเราหมด ท่านพรรณนาไว้เก้าโกฏิแปดล้านเส้น แต่ว่าจะถึงไม่ถึงก็ไม่ทราบ ผมที่มันอยู่บนศีรษะของเรา

แจกอย่างไร คือให้พิจารณาหลายอย่างหลายเรื่อง จะแจกออกไปโดยอสุภะ คือเห็นเป็นของปฏิกูล พิจารณาผมนี่แหละ ตั้งอยู่บนศีรษะก็จริงแหละ ใคร ๆก็ต้องดูศีรษะที่สูงนั่นก่อน เขาดูก่อนหมด แต่หากมีความสกปรกอยู่ในตัว ผมมีสีดำ สัณฐานเรียวทั้งสองข้าง ตรงกลางใหญ่ เกิดจากปุพโพโลหิต คือ เกิดจากน้ำเน่าน้ำหนอง ลองถอนผมออกมาดูก็ได้ ที่รากมีน้ำเน่าติดมานั่นแหละ มันจึงค่อยเกิดขึ้นมา

ที่เขาเลื่องลือกันว่าพระอะไร หลวงพ่ออะไรก็ไม่ทราบ ลืมแล้วละ ตายแล้วผมงอกออกมาได้ จะอัศจรรย์อะไร มันมีน้ำเน่าน้ำหนองมันก็งอกออกมาได้ละซี ไม่ใช่ว่าแต่หลวงพ่อนั่นแหละ เราตายผมก็งอกได้เหมือนกัน อันนี้เรียกว่า เกิดจากอสุภะ

พิจารณาให้เห็นเป็น **อนิจจัง** แล้ว เมื่อผมงอกออกมายาวแล้วก็ตัดทิ้งเสีย เรียกว่าของไม่เที่ยง

พิจารณาให้เห็นเป็น **อนัตตา** ผมพองอกจากศีรษะแล้ว เรียกว่าตายแล้ว เส้นผมที่มันงอกออกมาไม่รู้สึกอะไร อันนั้นเรียกว่าตายแล้ว

พิจารณาโดย **ทุกขัง** เส้นผมมันงอกขึ้นมาในนั้น มันอยู่ในที่นั้น เรียกว่าทนทุกข์ทรมานของการอยู่ในที่นั้น พอมันงอกออกมาแล้วก็ทนทุกข์ทรมานอยู่นั่นแหละ ไปไหนก็ไม่ได้ อยู่ที่เก่านั่นแหละ ทนยาก ทนได้โดยยาก ท่านว่าอย่างนั้น นั่นเรียกได้ว่า พิจารณาโดยทุกข์

มีครบหมด **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ผมเส้นเดียวนั่นแหละมีครบ พระไตรลักษณ์อยู่ในนั้นเลย นั่นแจกผม

ขนก็เหมือนกัน มีลักษณะอาการเช่นนั้นเหมือนกัน เล็บที่งอกออกมาปลายมือปลายเท้าของเรา อันที่มันงอกออกมานั่นเรียกว่าทนทุกข์ทรมานอยู่เหมือนกัน มันงอกออกมาแล้วก็ตัดทิ้ง งอกออกมาแล้วก็ตัดทิ้ง มันเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่รู้แล้วรู้รอดไปสักที อันนั้นเรียกว่า **เป็นทุกข์**

อันที่งอกออกมาพ้นจากเนื้อหนังแล้วก็ตัดทิ้ง นั่นก็เป็น **อนิจจัง** ของไม่เที่ยง

อนัตตานั้น เวลาตัดทิ้งหมด ตกไปเลยในขี้ดิน แปรสภาพไปเป็น ดิน เป็นน้ำ เป็นลม อันนั้นเรียกว่า **อนัตตา**

ทั้งผม ขน เล็บ มีอาการอย่างนี้แหละ ฟันก็เหมือนกัน ฟันนั้นงอกออกมาจากกราม แต่ไม่ได้ติดกระดูก ออกมาทีแรกก็เหมือนกันกับอะไรมันไปซุกอยู่นั่นแหละ ค่อยแก่กล้าค่อยแข็งขึ้นๆ ก็เลยเป็นฟัน แล้วก็มีพังผืดหุ้มอยู่ มีประสาทเนื่องไปถึงกรามทั้งหมด ทนทุกข์เวลาเจ็บปวดแสนจะทน อันนี้เรียกว่า**ทนทุกข์** แล้วก็งอกออกมา เกิดทีหลังคนเรา คนเราเกิดมาเป็นคนแล้ว ฟันจึงค่อยงอกออกมา แล้วก็หลุดร่วงไป อันนั้นก็เป็น**อนิจจัง** แล้วอันหลุดร่วงออกไป ทิ้งออกไปนั่นเป็น**อนัตตา** อันนี้ก็เหมือนกันกับเกสา โลมา อาการทั้งหมดในตัวของเรามีลักษณะเหมือนกัน มี **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** เหมือนกันหมด

ให้พิจารณาให้ดี ให้พิจารณาให้ละเอียดจึงจะเห็นได้ พิจารณาเฉพาะกายนี่แหละ ไม่ต้องพิจารณาอื่นไกล ในตัวของเรามีครบหมดแล้ว **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ธรรมะทั้งปวงหมดมีอยู่ในตัวของเราแล้ว จึงพูดแต่เบื้องต้นว่า แจกตั้งแต่ตัว “ก” ไป เอาสระผสมกันแล้วก็อ่านได้เลย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ พยัญชนะมี ๔๔ ตัว อวัยวะของเรา

มี ๓๒ อาการ สระมี ๘ มีอะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ตัวของเรา ทั้งหมดเป็นพระธรรมอยู่พร้อมบริบูรณ์หมดทุกสิ่งทุกอย่าง

แต่เราไม่เห็นพระธรรม เรากลับพิจารณาสิ่งอื่นโน่น ไปหลงกับเล็บ ไปหลงกับฟันโน่น อันความตายนั่นแหละ จึงเป็นธรรม เล็บก็ดี ฟันก็ดี ความตายไม่ใช่หรือ เล็บ มันยาวเกินเนื้อหนังออกมาแล้วมันก็ตาย ยังชอบใจ ทาเล็บ ทาปากอะไรต่างๆ เอาความตายมาอวดมาโอ้กัน คนเห็นเล็บ แดงๆ เห็นเล็บขาวๆ เหลืองๆ ก็สำคัญว่าของดีของสวยสด งดงาม แท้ที่จริงคือความตาย

ในร่างกายของเราทั้งหมดไม่มีอะไรเหลือ ทุกวันที่เรา หาอาหารมาหล่อเลี้ยง เราก็เปิบเข้าไปในปากนี่แหละ แล้ว ก็เคี้ยวลงไปจนกระทั่งมันแหลก แล้วก็กลืนเข้าไปในลำคอ ลงไปในท้อง มันก็ซาบซ่านไปตามประสาททั้งหลาย มีเส้นผม ขน เล็บ เป็นต้น ซาบซ่านไปทั่วสรรพางค์กายทั้งหมด เรา ไม่ต้องแต่งต้องปรุงให้มันไปหรอก แต่มันไปเองของมัน อันนั้น ก็เป็น **อนัตตา** เป็นสภาพอันหนึ่งของมัน

ที่เราหิวโหยแล้วหามาใส่มาเปิบเข้าในปากนี่ อันนั้น ก็เป็น **ทุกขัง** ทนทุกข์ทรมานตั้งแต่เกิดถึงวันตาย อายุตั้งแต่ สี่สิบปี ห้าสิบปี หกสิบปี เจ็ดสิบปี แปดสิบปีอะไรต่างๆ แต่

เอาของมาเทลงในนี้มากมายเหลือเกิน เป็นกุ้ง เป็นปลา เป็นปู เป็ดไก่ สารพัดทุกอย่าง วัวควายมาเทลงในนี้หมด แล้วมันก็ซึมซาบออกมาทั่วร่างกาย เราก็ไม่ได้บอกให้มันซึมออกมา มันซึมออกมาเอง แล้วก็เหม็นเน่าเหม็นโขงปฏิกูลโสโครก หากจะมีคนพูดว่าตัวอันใดหนอนะคือตัวของเรา ไก่จะถูกไหมละ มันถูกร้อยเปอร์เซ็นต์เลย หมูก็ถูก กุ้งก็ถูก ปลาก็ถูก หอยก็ถูก วัวควายก็ถูกหมด เพราะตัวของเรานั้นต้องอาศัยของพวกนี้ทั้งนั้นแหละหล่อเลี้ยง ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตแก่เฒ่าจนป่านนี้แล้ว อาศัยของพวกนี้ทั้งนั้น

ตัวของเราไม่มีอะไรหรอก แต่เด็ก ๆ เกิดมาทีแรกนั้นนิดเดียว เอาของพวกนี้มาหล่อเลี้ยงค่อยเติบโตขึ้นมาโดยลำดับ อันของนิดเดียวมันหายไปไหนไม่ทราบ แต่เราเลี้ยงมันเติบโตขึ้นมาล้วนแต่ของพวกนี้ทั้งนั้นแหละ คนเราพูดตรง ๆ ไม่ชอบ พูดหลีกเลี่ยงค่อยชอบ พูดตรง ๆ หาว่าดูถูกมันก็ถูกละดูถูก มันทำไมจะไม่ถูก ตานี่ดูถูกฉันนี่ ยายนี่ดูถูกฉันนี่ มันถูกละซีก็ดูถูก เขาเห็นแล้วเขาจึงค่อยพูด มันจะผิดอะไร แต่ว่าเราเข้าใจผิดต่างหาก เราเห็นผิดต่างหากจึงโกรธเกลียดเขา อันคำว่าดูถูกนั่นมันดีแล้ว มันถูกแล้ว แต่เขาไม่ชอบก็เลยไม่พูด เลยพูดหลีกเลี่ยงอย่างอื่นไปเสีย

อย่างพูดว่าคน อย่างนี้ก็ชอบอยู่ *คนนั้นมันหลายอย่าง มันคนอยู่ในนี้ มันปะปนอยู่ในนี้ มีสารพัดอย่าง หมู หมา เป็ด ไก่ ปลา กุ้ง หอย อะไรต่าง ๆ สารพัดหมดทุกสิ่งทุกอย่าง มันปนอยู่ในนี้ นั่นเรียกว่า "คน" มันคนอยู่นี่ คนอีกอย่างหนึ่ง คนกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง กองพะเนิดอยู่ ในตัวเรานี้หมด อันนั้นก็เรียกว่า "คน"* ครั้นคนเฉย ๆ ก็ยัง ไม่ชอบอีกละ ชอบนาง นาย ท่าน เธอ จึงชอบ คำว่า "นาง" "นาย" หรือว่าอะไรต่าง ๆ นั่นมันมีตรงไหนกันล่ะ มันไม่มี มันมีแต่ปู มีแต่ปลา มีแต่กุ้ง มีแต่หอย มีแต่เป็ดไก่ทั้งนั้น แหละ มันไม่มีหรอกของพรรค์นั้น

พระพุทธเจ้าท่านสอนนั้นสอนตรงไปตรงมา แต่คน ไม่ชอบ บังไว้ ปกปิดไว้ มันจึงไม่เห็นของจริง พระองค์สอน ตรงไปตรงมาเลย ท่านบอกว่าร่างกายเหมือนกับซากอสุภ ท่านว่าอย่างนั้น เป็นของปฏิกูลโสโครก มีคนใดมาพูดว่าเรา สกปรกนี่ โกรธใหญ่ ไม่ชอบใจเลย อันนี้แจกให้ฟังเล็กน้อย

อักขระกับพยัญชนะแจกเล็ก ๆ น้อย ๆ ต่อไปให้พากัน แจกเอาเถอะ พิจารณาเอาเถอะ เป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** อยู่ในนี้หมด อสุภะก็อยู่ในนี้ ธาตุสี่ ดิน น้ำ ไฟ ลม อยู่ในนี้ ครบหมด อายตนะหก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็อยู่ในนี้

ขันธ์ห้า ก็อยู่ในนี้ พูดอย่างเดียวนี่แหละ พูดซ้ำๆซากๆ อยู่นี่แหละ เอาสระพยัญชนะผสมกันแล้วพูดได้หมดทุกสิ่งทุกอย่าง เทศนาถึงเรื่องแจกตัวอักขระ พยัญชนะ ก็ยุติเพียงแค่นี้แหละ

นั่งสมาธิ

ท่านอาจารย์อบรมนำก่อน

ธรรมะมีแง่เงื่อนหลายอย่าง พิจารณากายให้เป็นอสุภะ เพ่งพิจารณาให้เห็นอสุภะปฏิกูลโดยลำดับ อันนั้นเรียกว่า “ฌาน” พิจารณาดังอธิบายให้ฟังนั่นแหละ พิจารณาเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันเป็นมรรค มันเป็นสมาธิ

สมาธิกับฌานก็อันเดียวกันนั่นแหละ แต่ว่ามันพลิกไป คือเบื้องต้นเราทำใจให้แน่วแน่เสียก่อน ให้เป็นสมาธิ ให้เป็นอารมณ์อันเดียวเสียก่อน เราจะพิจารณาอะไรก็ตามเถอะ ถ้าจิตเป็นอารมณ์อันเดียวแล้ว พิจารณาย่อมคล่องแคล่วเป็นไปโดยลำดับ

คราวนี้เพ่งให้เป็นอันนั้นจริงๆ เช่น เพ่งอสุภะให้เป็นอสุภะจริงๆจังๆ นั่นกลับกลายเป็นฌาน ถ้าพิจารณาอย่างนอกๆนี่แหละ ตัวของเราเป็นอสุภะจริงๆ อย่างว่าเราเห็นภายนอกเป็นอสุภะจริงๆ เข้าไปดูภายในก็เป็นอสุภะจริงๆ ชัดเจนแจ่มแจ้งด้วยใจของตนเอง นั่นเรียกว่าเดินมรรค เรียกว่าสมาธิ ให้เข้าใจอย่างนี้ แต่ว่ามรรคก็ดี สมาธิก็ดี ฌานก็ดี มันเกี่ยวเนื่องกันอยู่อย่างนั้นแหละ จะเว้นไม่ได้ ต้องเป็นไปอย่างนั้นอยู่ตลอดเวลา

ฌานมันต้องติดมันต้องหลง คือว่าไม่ได้ย้อนกลับคืนมาดูภายนอก ส่วนสมาธินี่ย้อนกลับคืนมาภายนอกเห็นชัดด้วยใจของตนเอง คนอื่นก็เห็น เราก็เห็น ถ้าหากยังไม่ทันชัดก็ให้ดูอย่างนั้นไปเสียก่อน ดูอสุภะภายนอกนี่แหละ ตื้นๆ นี่แหละ อยู่อย่างนั้น ตรวจไปพิจารณามาอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา ให้มันชำนิชำนาญหน่อยจะกลับไปเป็นฌานอีก เดี๋ยวก็กลับไปเป็นมรรคอีก คือเห็นชัดด้วยใจของตนเองนั่นเอง

พิจารณาจนกระทั่งเบื่อหน่าย เห็นโทษของร่างกาย เห็นโทษของความเกิดดับ เห็นโทษของปฏิกูลเปื่อยเน่าทั้งหลายนี้ เราได้ของไม่ดีน่าสลดสังเวช เราหวงมันนักหนา แท้ที่จริงนั่นหวงของตาย หวงของเน่าของปฏิกูล เห็นชัดเช่นอันนี้ก็จะ

ปล่อยวางเอง อันนั้นเรียกว่าเห็นด้วยสมาธิ บางคนเห็นชัดลงไปจนสะอิดสะเอียน เบื่อหน่ายเกลียดชัง อันนั้นมันเกินไป อันนั้นเรียกว่าเห็นด้วยฌาน นาน ๆหนักเข้าก็เลยอยากฆ่าตัวตาย

ถึงอย่างไรก็ขอให้ตั้งจิตให้สงบเต็มที่เสียก่อน แล้วจึงค่อยพิจารณา ยังไม่เห็นตราบใดก็พิจารณาอยู่นั่นแหละ อย่างน้อยที่สุดเวลาเจ็บป่วย เวลาจวนจะตาย เราพิจารณาเห็นชัดตามเป็นจริง มันหากจะจริงลงไปเอาวันหนึ่ง ในวันจวนจะตายนั่นแหละ เห็นเป็นของไม่เที่ยงจริง ๆ เป็นของไม่ใช่เราจริง ๆ เป็นของสูญเปล่าจริง ๆ เห็นชัดด้วยใจได้นั่นแหละ มันเป็นประโยชน์อย่างนี้ แต่ว่ามรรคผล นิพพาน ฌาน สมาธิ สมาบัติ จะชั้นไหนก็แล้วแต่เถอะ ขอให้พิจารณาให้เห็นชัดก็แล้วกัน

เอาละพิจารณา

๑๐๓

ที่เราหิวโหยแล้วหามาใส่
มาเปิบเข้าปากนี่
อันนั้นก็เป็นทุกขัง
ทนทุกข์ทรมานตั้งแต่เกิดถึงวันตาย

ผู้รักษาโรคใจยังไม่หาย
ตายไปเหมือนกลับบ้านเก่าแล้วเกิดมาใหม่
เหมือนกลับมานอนโรงพยาบาลอีก
เป็นทุกข์เดือดร้อนอยู่ตลอดกัปตลอดกัลป์

โรค

❄ ❄ ❄ ❄

กัณฑ์เมื่อเช้านี้ได้เทศนาเรื่องการสงเคราะห์โรงพยาบาลตามคำขอร้องทางราชการ กรมการศาสนา ซึ่งกำหนดเอาวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุก ๆ ปี เพราะโรงพยาบาลเป็นของสาธารณะ รักษาคนไข้ไม่จำกัดเพศและวัย จำต้องใช้จ่ายยามาก เพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาจะได้บริจาคเพื่อทำบุญบำรุงโรงพยาบาล จึงได้ขอร้องให้ทางวัดจัดเป็นกัณฑ์เทศน์ตามกำหนดวันและเวลาดังกล่าวแล้ว

แต่นั่นเป็นการสงเคราะห์โรงพยาบาลภายนอก เราพากันทำความสงเคราะห์เป็นครั้งคราว จะเรียกว่านานปีทีครั้งก็ได้ แท้จริงตัวคนเราแต่ละคนได้ปลูกโรงพยาบาล ๒ เสาพากันสงเคราะห์อยู่ตลอดเวลา และเป็นผู้อำนวยการเองด้วย ความไม่สบายเรียกว่าเป็นไข้ นับแต่ปวดหัว เป็นไข้ปวดท้อง เป็นหวัด เป็นไอ แม้ที่สุดหิวโหยอยากอาหารเจ็บหนัก เจ็บเบา ก็เรียกว่าเป็นไข้ ผู้อำนวยการต้องตรวจต้องรู้ด้วยตนเองทั้งนั้น แล้วก็บำบัดเยียวยา บำรุงรักษาถ่ายเทด้วยตนเองเป็นนิจ

เครื่องนุ่งห่มปกปิดร่างกาย ที่อยู่ที่นอน ที่อาศัยที่เราแสวงหามา ก็เพื่อสงเคราะห์การไข้ทั้งนั้น และสงเคราะห์ทุกวันทุกเวลาเสียด้วย โรคชนิดนี้มีอยู่ประจำโลกก่อนแต่เรายังไม่เกิด บิดามารดาปู่ย่าตาทวดของเราก็เคยได้มานอนอยู่โรงพยาบาลนี้ก่อนแล้ว ลูกหลานของพวกเราเกิดมาก็จะมานอนโรงพยาบาลนี้อีก ไม่มีที่สิ้นสุดสักที

วิชาแพทย์เรียนไปเถิดเรียนไปเท่าไหร่ก็ไม่รู้จักจบ คนไข้ก็รักษากันไปเถิด ไม่รู้จักหายสักที ผู้สงเคราะห์ก็สงเคราะห์เรื่อยไป ตราบใดโรงพยาบาลและคนไข้ยังมีอยู่ ผู้สงเคราะห์ก็สงเคราะห์กันร่ำไป เจ็บหัว ปวดท้อง เป็นไข้ เป็นไอเป็นหวัด เป็นต้น เป็นโรคเกิดจากกาย

ส่วนโรคอีกชนิดหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นที่ใจ เมื่อเกิดขึ้นในใจของใครแล้ว จะต้องป่วยถึงกับความตายหรือเจียนตาย ไม่แพ้กับโรคที่เกิดขึ้นที่กาย โรคที่ว่านี้ได้แก่ **ราคะ โทสะ โมหะ** หรือ**โลภ โกรธ หลง** เป็นต้น เป็นโรคเรื้อรัง รักษาหายได้ยาก แม้แพทย์ชั้นเยี่ยมในโลกนี้ก็อาจมีโรคพรรค์ว่านี้ประจำอยู่ในตัวทุกๆ คน ไม่มากก็น้อย

ราคะ คือความใคร่ ทำให้จิตใจกระสับกระส่าย กระหายในอารมณ์ที่ตนใคร่ จึงไม่สบายชื่อว่าเป็น**โรคราคะ** ต้อง

สงเคราะห์เพื่อให้บรรเทาเบาบางด้วยการให้ตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นชิมรส กายสัมผัสแตะต้องของที่น่ารักใคร่พอใจ ที่เรียกว่ากามคุณ ๕ เป็นการสงเคราะห์**โรคราคะ**

โลภะ ความอยากได้ไม่มีขอบเขต อันเป็นเหตุให้จิตเดือดร้อนในความไม่อิ่มไม่พอ มีมากมีน้อยก็ยังพร่องอยู่เสมอ จึงชื่อว่าเป็น**โรคโลภะ** ต้องสงเคราะห์ให้บรรเทาเบาบาง ด้วยการให้วัตถุสิ่งของที่โรคต้องการ มีเงินทองข้าวของเป็นต้น

โกรธ ความคิดประทุษร้ายบุคคลหรือวัตถุที่ตนไม่พึงพอใจ เพื่อให้บุคคลหรือวัตถุนั้นฉิบหาย เมื่อทำลายตามประสงค์แล้ว โกรธค่อยบรรเทาเบาบางลง ฉะนั้นการผ่อนปรนตามจึงเป็นการสงเคราะห์**โรคโกรธ** หรือ**โรคโทสะ**

โมหะ ความไม่รู้จักผิดไม่รู้จักถูก ดีหรือชั่ว สิ่งที่ควรหรือไม่ควร ต้องอาศัยดวงประทีปคือปัญญา ถ้ามีการพิเคราะห์หรือวิจารณญาณ ก็จะเป็นเครื่องบรรเทาเบาบางลงไปได้ ฉะนั้นการตรึกตรองหาเหตุผลในสิ่งนั้น ๆ ก็ดี หรือผู้ฉลาดให้คำแนะนำตักเตือนก็ดี จึงเป็นวิธีสงเคราะห์**โรคโมหะ**อย่างหนึ่ง

โรคราคะ และ**โรคโลภะ** ถ้าหากเกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์คนเราแต่พอประมาณ และสงเคราะห์สมควรแก่สภาวะของตนๆ แล้ว กลายเป็นโรคก่อตัวสร้างโลกอันนี้ให้เป็นปึกแผ่นแน่นหนา ยังโลกอันนี้ให้เจริญถาวรไปยืนนาน

โรคโกรธ เป็นโรคร้อนและน่ากลัวมาก หากเกิดขึ้นในจิตในใจของใครแล้ว ถ้าพอประมาณ นำไปใช้ในกิจการที่พอเหมาะพอสม ก็จะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ แต่ถ้าเกิดขึ้นอย่างรุนแรงแล้ว ก็จะนำความฉิบหายมาให้ทั้งแก่ตนและบุคคลอื่น หรือส่วนรวมอย่างมากมาย

โรคโมหะ เป็นโรคที่มืดมาก ถ่วงความเจริญก้าวหน้าทั้งแก่ตนและคนอื่น

โรคทั้งหลายที่บรรยายมาแล้วนั้น ถ้าเป็นมากจนผิดปรกติธรรมดา เขาเรียกกันว่า "บ้า" ดังเราเคยได้ยินเขาพูดกันอยู่เสมอๆ ว่า คนนั้นบ้ากาม คนโน้นบ้าโลภ คนนี้บ้าโกรธบ้าหลง เป็นต้น ตกลงว่าหากเป็นถึงขั้นเป็นบ้าแล้ว หมดหวัง แก้ไขยาก

โลกทั้งสามได้ชื่อว่าเป็นโรงพยาบาลของสัตว์ผู้ยังป่วยด้วยโรคทางกาย ทางใจ สัตว์ผู้ยังป่วยอยู่ด้วยโรคกายและ

โรคใจ จำจะต้องมานอนรักษาพยาบาลอยู่ในโรงพยาบาลใหญ่ (โลก) หลังนี้

ผู้เกิดอยู่ในครรภ์ได้ชื่อว่านอนอยู่ในห้องพิเศษ จำต้องใช้หมอพิเศษ (คือมารดาบิดา) รักษาเป็นพิเศษ คลอดออกมาแล้วมานอนอยู่ในอ้อมในเปลหรืออยู่ในบ้านในเรือน ได้ชื่อว่ามานอนอยู่ในห้องพักฟื้น หมอและยาก็ต้องใช้ให้พอเหมาะแก่คนไข้ที่ฟื้น

กายเกิดจากวัตถุธาตุ มี ดิน น้ำ ไฟ ลม เป็นต้น เมื่อโรคเกิดขึ้นที่วัตถุธาตุ ซึ่งมันอาจขาดธาตุอะไรสักอย่าง ครั้นหมอพิสูจน์รู้สมุฏฐานความเป็นจริงแล้ว ก็ต้องรักษาด้วยการเพิ่มธาตุนั้นๆ

ส่วนจิตเป็นสภาวธรรมอันหนึ่ง เกิดขึ้นแล้วดับพร้อมกับอารมณ์นั้นๆ ซึ่งมีธาตุรู้เป็นผู้ยืนโรง จิตจะเกิดโรคชนิดใดต้องอาศัยอารมณ์เป็นเครื่องวัด ฉะนั้นหมอธรรมดาซึ่งไม่มีความรู้ ไม่ฉลาดในอารมณ์นั้นๆแล้ว ไม่สามารถจะรักษาโรคทางใจได้

พระพุทธเจ้าของเราพระองค์เป็นแพทย์ผู้วิเศษ ใช้ธรรมโอสถเป็นยารักษาโรคที่เกิดขึ้นในจิตใจให้หายได้อย่าง

เด็ดขาด หายแล้วไม่กลับเกิดอีก ถึงอมตะดับทุกข์ร้อนถอนอาลัยไม่กังวล เพราะพระองค์ทรงรู้แจ้งในตำแหน่งที่มาของโรคใจได้ทุกประการ และวางยาวิเศษอันได้นามสมัญญาว่ามรรคแปด หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เหมาะกับโรคนั้นๆ

อนึ่ง เพื่อสะดวกแก่การรักษาโรคนั้นๆโดยเฉพาะ ท่านได้จัดยาไว้เป็นพิเศษเพื่อรักษาโรคนั้นๆโดยเฉพาะ มีดังนี้ คือ

โรคราคะ ทำให้จิตใจน้อมเอนเอียงไปในความกำหนัดรักใคร่ ไม่ว่าจะเห็นรูปด้วยตา ฟังเสียงด้วยหู เป็นต้น ย่อมเห็นเป็นของน่ารักใคร่ น่าพอใจ ทำให้เกิดความกำหนัดยินดีไปทั้งนั้น ท่านให้ใช้ยาคือ **อสุภะ** เห็นเป็นของปฏิกูลน่าพึงเกลียด หรือเป็นเหตุก่อให้เกิดทุกข์ เป็นต้น

โรคโลภะ เมื่อความทะยานอยากได้ไม่รู้จักพอ เพราะไม่เห็นคุณค่าแห่งความแจกจ่ายแบ่งปันให้แก่คนอื่น ฉะนั้นท่านจึงสอนให้รักษาด้วย **การให้ทาน** เมื่อทำทานไปแล้วผู้ที่ได้รับทานจะแสดงความขอบใจและดีใจ อาจทำการอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งตอบแทนจนเป็นที่พอใจ แล้วจะเห็นคุณของการทำทานอันล้นค่า หรือเห็นสมบัติทั้งหลายในโลกนี้มิใช่ของตนคนเดียว แต่เป็นของสาธารณะ เพียงเปลี่ยนมือ

กันใช้เท่านั้น ตายแล้วทุกคนต้องทอดทิ้งไว้ในโลกนี้ด้วยกันทั้งหมด ไม่มีใครเอาติดตัวไปด้วย นอกจากบาปและบุญเท่านั้น

โรคโกรธ คิดแต่แง่ทำลาย หมายแต่โทษความผิดของผู้อื่น โดยมิได้ทวนทบคิดถึงความดีมีประโยชน์ของเขาบ้าง คนชั่วหรือความผิดมีนิดเดียวก็สร้างให้มากทวีขึ้น หรือแม้ความชั่วความผิดของคนอื่นเขาไม่มีเสียเลย แต่เราไปสร้างขึ้นเองด้วยความไม่พอใจของเรา จึงเป็นโรคที่ร้ายแรงมาก อาจสร้างนรกไว้บนสวรรค์ก็ได้ เป็นการทำความเดือดร้อนให้แก่คนอื่นโดยเฉพาะ ท่านจึงสอนให้วางยาเย็น คือ ความ**เมตตา** ปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข

จงเห็นโทษในการทำความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น ทุกคนเกิดมามีกิเลสประจำตัวอยู่แล้วไม่มากก็น้อย และทุกคนก็เกลียดทุกข์ ปรารถนาสุขด้วยกันทั้งนั้น จึงประกอบแต่สิ่งที่เห็นว่าดีถูกต้องอันจะนำความสุขมาให้ แต่เพราะกิเลสยังมีประจำใจอยู่ จึงอาจมีผิดบ้างบางกรณี

ฉะนั้นหากจะโกรธคนอื่น จงคิดถึงเจตนาของเขา หรือประมวลความผิดความชั่วของเขาเท่าที่เราจะประมวลได้ แล้วเอามาลบความดีของเขาเท่าที่เราจะประมวลได้เหมือนกัน

ถ้าหากความดีของเขายังเหลือ เป็นอันใช้ได้ อย่าเพิ่งโกรธเขาก่อนเลย แล้วก็อย่าลืมเอาความผิดหรือความชั่วของเรามาลบความดีของเราอีกด้วย ว่าจะได้ผลลัพธ์อย่างใด

โรคโมหะ ความคิดผิดเห็นผิด เป็นเหตุให้กระทำผิด พูดผิดจากความจริง โดยเห็นผิดเป็นถูก เห็นดีเป็นชั่ว เป็นต้น อันเป็นเหตุให้กิจการนั้นๆ ไม่สำเร็จลุล่วงไปได้เท่าที่ควร เหมือนกับปลาติดอวนหรือนกติดข่าย มีแต่จะนำความฉิบหายมาให้แก่ตนส่วนเดียว ต้องรักษาด้วยยาคือ **สุตะ** หมั่นได้ยินได้ฟังและไต่ถามตริตรองบ่อยๆ

นอกจากยาแต่ละขนานที่ท่านจัดไว้สำหรับบำบัดโรคแต่ละประเภทดังกล่าวมาแล้ว ท่านยังได้ให้ยาเพื่อบำบัดโรคนานาชนิด และโรคอาจแทรกแซงมากอย่าง อันได้แก่พระกัมมัฏฐาน ๔๐

ใจเป็นนามธรรม โรคที่เกิดขึ้นก็เป็นนามธรรม ฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านทรงฉลาดในนามธรรมอย่างเยี่ยม จึงทรงรู้จักและทรงจัดยาคือ **ธรรมโอสถ** อันเป็นนามธรรมไว้รักษาได้ถูกต้องและหายได้อย่างเด็ดขาด หายแล้วไม่ได้กลับมาเกิดอีกต่อไป

พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ท่านหายจากโรคทางใจด้วยยาวิเศษดังกล่าวมาแล้ว ท่านมองดูพวกเราผู้กำลังมีโรคกำเริบอยู่ ด้วยความเมตตากรุณา จึงได้ประทานยาและตำรารักษาไว้ให้พวกเรา เพื่อจะได้นำมาใช้ต่อไป

แต่นั่นแหละคนเคยเป็นโรคเรื้อรังมาแต่เกิด จะตายก็ไม่ตาย จะหายก็ไม่หาย ชีวิตของเขาเคยชินกับโรคชนิดนั้นเสียแล้ว พุทธภาษิตที่ว่า **อาโรคฺยปรมา ลาภา** ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง เขาจะไม่รู้เสียเลย เพราะความไม่มีโรคเขาไม่เคยเห็นไม่เคยได้ เขาเคยได้เคยเห็นแต่ความมีโรคตลอดกาล ฉะนั้นจึงยากที่จะให้เขาเหล่านั้นรักษาโรคดังกล่าวให้หายได้ หรือถ้าโรคนั้นหายจากกายจากใจเขาแล้ว เขาอาจอยู่ไม่สุขก็ได้

บุคคลผู้มี**โรคราคะ**แสดงออกมาภายนอกด้วยการขับร้องเพลิดเพลิน คนผู้มีโรคชนิดเดียวกันได้ฟังแล้วชอบใจ บางคนเลยถือเอาอาการของโรคนั้นเป็นอาชีพไปก็มี แต่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นอาการร้องไห้ของผู้เป็น**โรคราคะ** เมื่อมันแสดงพิษออกมาด้วยการฟ้อนรำ ยักคิ้ว ยักไหล่ ยกเท้า ยกมือทิ้งท้าย ทิ้งหัว ทำอย่างบุคคลผู้ผีเข้าเจ้าสิง พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นอาการของคนบ้า แต่ผู้มีโรคชนิดเดียวกันเห็นเข้า

แล้วเป็นเรื่องน่าสนุก หัวเราะกันใหญ่ บางทีถึงกับยอมสละเงินทองจ้างดู การหัวเราะซึ่งเป็นอาการหนึ่งของการแสดงออกมาของ**โรคราคะ** พระพุทธเจ้าตรัสอาการนั้นว่าเหมือนกับอาการของทารก

ตกลงว่ามนุษย์สัตว์ในโลกนี้เกิดมาเป็นผู้ป่วยด้วยกันทุก ๆคน เป็นไข้โรคเกิดแต่กายแต่ใจทั้งนั้น และทุก ๆคนเกิดมาได้ชื่อว่าพากันมาพยาบาลรักษาไข้ของตน ๆ ผู้รักษาโรคใจยังไม่หาย ตายไปเหมือนกลับบ้านเก่าแล้วเกิดมาใหม่เหมือนกลับมานอนโรงพยาบาลอีก เป็นทุกข์เดือดร้อนอยู่ตลอดกัปตลอดกัลป์

ท่านผู้ที่หายจากโรคอันเกิดจากใจได้แก่ผู้สิ้นกิเลสแล้ว ถึงแม้โรคในกายของท่านจะยังปรากฏอยู่ ก็เป็นแต่อาการความรู้สึก หาได้ทำใจของท่านให้กำเริบไม่ เพราะโรคใจของท่านไม่มีแล้ว สมุฏฐานคืออุปาทานของท่านได้ถอนหมดแล้ว ฉะนั้นท่านจึงมีความสุขและได้ลาภอย่างยิ่งในความไม่มีโรค

สังขารมี ๒ อย่าง คือ รูปสังขาร และสังขารนาม

รูปสังขาร ได้แก่ กายอันกอปรด้วยธาตุสี่ ดิน น้ำ ไฟ ลม

สังขารนาม ได้แก่ ความคิดปรุงแต่งอาการของจิต

สังขารทั้งสองนี้เป็นที่ตั้งของโรคดังกล่าวแล้ว ถ้ากายไม่มี ความเจ็บไข้ ปวดหัว เจ็บท้อง เป็นต้น ก็ไม่มี เย็นร้อนและสัมผัสต่าง ๆ ต้องมากระทบที่กายนี้ทั้งนั้น เมื่อกายนี้เกิดมาแล้ว ถ้ายังพยาบาลเลี้ยงตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยผู้อื่นเมื่อเติบโตมาแล้วต้องเป็นผู้อำนวยการเอง แล้วยังรับภาระเป็นผู้อำนวยการเลี้ยงดูสนองคนอื่นอีกต่อไป วนเวียนกันอยู่อย่างนี้ ไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ จึงสมกับพุทธภาษิตที่ว่า **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** ปัญจขันธ์เป็นภาระจริง ๆ

ส่วนสังขารนาม คือ ความคิดปรุงแต่ง อันสืบเนื่องมาจากอายตนะทั้งหก มีตา เป็นต้น เมื่อสัมผัสกับรูปเข้าแล้วทำให้คิดปรุงแต่งไปในอารมณ์ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ถ้าอารมณ์ที่ชอบก็เกิดความเพลิดเพลิน เป็นโรคราคะ ถ้าปรุงแต่งไปในอารมณ์ที่ไม่ชอบ ก็เกิดความโทมนัส เป็นทุกข์กลุ้มใจ ให้เกิด **โรคโทสะ**

สังขารทั้งสองนี้เป็นบ่อเกิด เป็นที่ตั้งของทุกข์ทั้งปวง สมกับพุทธภาษิตว่า **สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา** สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง

ทุกข์อื่นใดในโลกนี้จะทุกข์แสนทุกข์สักเท่าไรก็ไม่พ้นไปจากสังขาร ต้องมารวมลงที่สังขารนี้แห่งเดียว จึงได้ชื่อว่าเป็นทุกข์ยิ่ง ถ้าหาสังขารไม่ได้แล้ว ทุกข์จะมีมาแต่ไหน ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า **เตสํ วูปสโม สุโข** เมื่อสังขารเหล่านั้นระงับหมดแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ดังนี้

พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายที่ท่านเป็นโรคทางจิต ท่านก็มารักษาที่โรงพยาบาลใหญ่ คือโลกนี้ และเป็นผู้อำนวยการในโรงพยาบาล ใช้**พุทธตำรา**และ**ยาธรรมโอสถ**ด้วยการเพ่งพิจารณาสังขารทั้งสองนั้น ให้เห็นเป็น**อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ดังพระสงฆ์ท่านบังสุกุลหรือชักอนิจจาศพว่า

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นมาแล้วเป็นธรรม อธิบายว่า สังขารรูปเกิดขึ้นมาก็เป็นธรรม สังขารนามเกิดขึ้นมาก็เป็นธรรม เพราะมันเกิดเองเป็นเองตามเหตุปัจจัยของมันต่างหาก เราจะบังคับให้มันเกิดเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามชอบใจของเราไม่ได้ เช่น ให้เราเกิดมามีรูปสวย ๆ รวยทรัพย์มาก ๆ ดังนี้เป็นต้น ไม่ได้ เหตุปัจจัยมันทำไว้อย่างไร มันก็เกิดเป็นขึ้นมาด้วยพลังงานของเหตุปัจจัยนั้น ๆ และเหตุปัจจัยนั้นก็ดี ความเกิดขึ้นของสังขารนั้นก็ดี มันก็เป็นธรรม คือด้วยเหตุผลของมันเองอยู่แล้ว

อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เมื่อสังขารทั้งหลายเหล่านั้นเกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ก็เป็นธรรมดาอีก เพราะธรรมดามันก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น

สังขารรูปเกิดมาไว้สำหรับรับรองสรรพโรคทั้งปวง อันจะพึงเกิดขึ้นที่รูป ก็เป็นหน้าที่ของรูป สังขารนามผู้อยู่อาศัยในรูป มีหน้าที่ต้องรับรู้และอำนวยการให้เขาพยาบาลกันเองก็บัญชาไปตามหน้าที่ จะหายหรือตายก็เป็นการศึกษาไปในตัว เมื่อจิตไม่เข้าไปยึดถือเอาเป็นตน เป็นของของตนแล้วจิตก็จะไม่เป็นทุกข์ กายจะเจ็บจะไข้ แม้จะแตกดับไป มันก็เป็นไปตามสภาพของกาย ซึ่งจำจะต้องเป็นไปอย่างนั้น

ส่วนนามสังขารเมื่อมาอาศัยรูปนี้อยู่ ก็ต้องทำงานตามหน้าที่ของผู้อาศัยคนอื่น เช่น รับรู้สัมผัสในอายตนะหกสั่งการในหน้าที่นั้นๆ เป็นต้น พร้อมกันนั้นเมื่อใจยังไม่บริสุทธิ์พอ โรคทั้งหลาย มีราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ย่อมเกิดขึ้นโรคเหล่านี้จิตจะต้องเป็นผู้อำนวยการเอง รักษาเอง ด้วย**ธรรมโอสถ**เท่านั้น ยาอื่นไม่มีหวังหาย นามสังขารเป็นของไม่มีรูปร่าง

จึงต้องวางยา**ธรรมโอสถ** อันเป็นนามธรรมเช่นเดียวกันด้วยการยกเอาโรคเหล่านั้นขึ้นมาพิจารณา ให้เห็นมูลฐาน

ที่เกิด เช่น ราคะเกิดจากรูป เพราะความเข้าไปยึดเอาว่าเป็นของสวยงาม น่ารักน่าใคร่ เป็นต้น แล้วตั้งอยู่บนความปรุงแต่งในรูปนั้น และสลายดับไปเพราะมาพิจารณาเห็นสภาพตามเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบ ดังนี้เป็นต้น จึงจะหายได้เด็ดขาด และเมื่อหายแล้ว ไม่ต้องกลับมานอนโรงพยาบาลใด ๆ อีกต่อไปในโลกนี้

ฉะนั้นพวกเราทุกคนเมื่อมารู้สึกตัวว่า ตัวของเรายังเป็นคนไข้ เพราะโรคเกิดขึ้นที่กายและใจอยู่แล้ว พึงเห็นโทษแห่งโรคนั้น ๆ แล้วพากันเยียวยารักษา ด้วยการรักษาดังแสดงมาแล้ว ก็จะเป็นผู้หายจากโรค เป็นลาภอย่างยิ่งในชีวิตนี้ สมกับพุทธภาษิตว่า **อาโรคฺยปรมา ลาภา** ความไม่มีโรค เป็นลาภอย่างยิ่ง ดังนี้

การสงเคราะห์ดังแสดงมานี้ เป็นการสงเคราะห์ที่ถูกต้องแน่นอน และได้ผลสมดังเจตนาของทุก ๆ คน เมื่อพากันเข้าใจวิธีสงเคราะห์ดังนี้แล้ว จะอยู่บ้าน อยู่วัด อยู่ป่า ก็พากันสงเคราะห์ได้ไม่เลือก เพื่อความหายเสียจากโรคภัยพิบัติอุปัทวะทั้งปวง ล่วงถึงซึ่งความสุขเกษมศานต์

ดังวิสัชนามาด้วยประการฉะนี้

๛

โรคที่เกิดขึ้นทางใจเป็นนามธรรม
พระพุทธเจ้าทรงจัดยาคือ ธรรมโอสถ
อันเป็นนามธรรมไว้รักษาได้ถูกต้อง
และหายได้อย่างเด็ดขาด
หายแล้วไม่ต้องกลับมาเกิดอีก

ความอดทนมีคุณอานิสงส์อันใหญ่หลวง
เป็นเหตุให้แผดเผา
สรรพกิเลสน้อยใหญ่ทั้งปวง
ซึ่งเกิดจากใจของมนุษย์คนเรา

ความสามัคคี

❄ ❄ ❄ ❄

จงตั้งใจฟังธรรมเทศนา วันนี้จะอธิบายถึงเรื่องความสามัคคี เพราะเราทั้งหลายประชุมกันในที่นี้ ล้วนแล้วแต่มาคนละทิศละทาง ต่างจิตต่างใจ ต่างพ่อต่างแม่ ต่างตระกูลกันทั้งนั้น ย่อมมีกิริยาอาการทุกสิ่งทุกประการไม่เหมือนกัน ในที่สุดแม้แต่ตัวของเราเองซึ่งมองดูแล้วก็ไม่ถูกต้องตามความต้องการของตนก็มีเยอะ ฉะนั้นความสามัคคีจึงได้ชื่อว่าเป็นคุณธรรมอันสูงส่งสำหรับพวกเราที่อยู่ด้วยกัน

ความสามัคคีเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข พระพุทธองค์ตรัสว่า สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี ความพร้อมเพรียงของในหมู่คณะ นำมาซึ่งความสุข ดังนี้ ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ถ้าตั้งแต่สองคนขึ้นไปเรียกว่าคณะ สี่คนขึ้นไปเรียกว่าหมู่ ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะเป็นความสุขอย่างยิ่ง คนยิ่งมากขึ้นไปจะเป็นยี่สิบ สามสิบ สี่สิบ หรือห้าสิบคน หรือตั้งหนึ่งร้อยสองร้อยคน มีความสามัคคีกันยิ่งได้ความสุขมาก

ดูแต่ตัวของเราคนเดียวก็แล้วกัน ถ้าไม่สามัคคีกัน ก็ไม่ได้ความสุขเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น ใจคิดอย่างหนึ่ง มือไม้

ไม่ทำ ขาไม่เดิน ง่อยเปลี้ยเสียขา เป็นอัมพาตไป มันก็ไม่สบายใจ ปากท้องของเราก็เหมือนกัน เราหาอาหารมาให้รับประทานลงไป ปากมันก็เคี้ยวกลืนลงไป แต่ลำไส้มันไม่ทำงาน มันไม่พร้อมเพรียงสามัคคีกัน มันจะต้องปวดท้องอึดอัด เดือดร้อนแก่เราเพียงใด คิดเอาเถอะ ส่วนร่างกายของเราก็เหมือนกัน ทุกชิ้นทุกส่วน ถ้าหากขาดความสามัคคีนิดเดียว เป็นต้นว่า แขนทั้งสองหยุด ไม่ทำงานเท่านั้นแหละเป็นอันร้องอู๊ยเลยทีเดียว

เหตุนั้นเราควรอดควรทนต่อเหตุการณ์ เมื่อมีจิตใจต่างกัน มีกิริยาอาการต่างกัน จึงควรอดอย่างยิ่ง อย่าเอาแต่อารมณ์ของตน ควรคิดถึงอกเราอกเขาบ้าง ถ้าหากเราเอาแต่อารมณ์ของตนแล้ว จะแสดงความเหลวไหลเลวทรามของตนแก่หมู่คณะ เป็นเหตุให้เสียคน เพราะชื่อเสียงยังกระจายออกไปทั่วทุกทิศ เสียหายหลายอย่างหลายประการ

สิ่งใดที่ไม่สบอารมณ์ของเรา อย่าผลุนผลันหันแล่นจงยับยั้งตั้งสติ ตั้งจิตพิจารณาให้ดีเสียก่อนว่า สิ่งนั้นถ้าเราพูดหรือทำลงไปแล้วมันจะเป็นผลดีและผลเสียแก่เราและหมู่คณะน้อยมากเพียงใด เบื้องต้นให้สติกำหนดคำว่า **"อด"** คำเดียวเท่านั้นเสียก่อน จึงคิดจึงนึกจึงทำ จึงจะไม่พลาดพลั้งและจะไม่เสียคน

อดที่ไหน อดที่ใจของเรา **"อด"** คำนี้กินความกว้างและลึกซึ้งด้วย เมื่อเราพิจารณาถึงความอดแล้วก็จะเห็นว่าสรรพกิเลสทั้งปวงที่จะล้นมาท่วมทับมนุษย์สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แหลกละเอียดเป็นจุณวิจุณไป ก็เพราะความอดนี้ทั้งนั้น เช่นโกรธจะฆ่ากัน แต่มีสติอดทนอยู่ได้จึงไม่ฆ่า เห็นสิ่งของเขาคิดอยากจะลักขโมยของเขา มีสติยับยั้งไว้ เพราะกลัวเขาจะเห็น หรือกลัวโทษจึงไม่ขโมย เห็นบุตรภรรยาสามีคนอื่นสวยงาม เกิดความกำหนัดหรือกลัวว่าเขาจะมาเห็น กลัวต่อโทษในปัจจุบันและอนาคต แล้วอดทนต่อความกำหนัดนั้น การที่จะพูดเท็จพูดคำไม่จริง หรือดื่มสุราเมรัยก็เช่นกัน เมื่อมีสติขึ้นมาแล้ว ก็อดทนต่อความชั่วนั้นๆได้แล้วไม่ทำความชั่วนั้นเสีย

ความอดทนเป็นคุณธรรม ที่จะนำบุคคลในอันที่จะละความชั่วได้ทุกประการ และเป็นเหตุให้สมานมิตรกันทั้งโลกได้อีกด้วย ถ้าเราไม่มีการอดทน ปล่อยให้ประกอบกรรมชั่วดังกล่าวมาแล้ว โลกวันนี้ก็จะอยู่ไม่ได้ แตกสลายไปเลย

โทษห้าประการดังอธิบายมานี้ เป็นเหตุให้มนุษย์สัตว์โลกแตกความสามัคคีปรองดองซึ่งกันและกัน วิวาททุ่มเถียงฆ่าตีซึ่งกันและกัน โลกซึ่งเดือดร้อนวุ่นวายอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะโทษห้าประการนี้ทั้งนั้น

ความอดทนมีคุณอานิสงส์อันใหญ่หลวง เป็นเหตุให้แผดเผาสรรพกิเลสน้อยใหญ่ทั้งปวงซึ่งเกิดจากใจของมนุษย์คนเรา เมื่อมันเกิดที่ใจของคนเรา คนเราคุมสติไม่อยู่ ปล่อยให้มันลุกลามไปเผาผลาญคนอื่น จึงรีบดับด้วยสติตัวเดียวเท่านั้น ก็อยู่เย็นเป็นสุขทั้งแก่ตนและผู้อื่น ผู้ที่ทำความเพียรภาวนาทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่ใช้ความอดทนนี้ทั้งนั้น

คนเราอยู่เฉย ๆจะดีเองไม่ได้ ต้องอดทนต่อความเจ็บหลังปวดเอวในการนั่งสมาธิภาวนา อดทนต่อการรักษาศีลตามสิกขาบทนั้นๆ ที่พระองค์บัญญัติไว้ จะเอาตามใจชอบของตนไม่ได้ ถ้าเอาตามใจชอบของตนถ้ามันดีแล้ว มนุษย์ชาวโลกก็ดีกันหมดแล้วแต่นาน เหตุที่มันดีนั่นแหละ จึงหันมาอดทนทำตามพระพุทธเจ้า

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมอันใหญ่ยิ่ง สามัคคีของหมู่คณะนั้นแต่สองคนขึ้นไป อย่างน้อยก็ได้พูดคุยกันพอแก้ความเหงา แต่สี่คนขึ้นไปอย่างน้อยก็จะได้แบกได้หามในกิจธุระการจำเป็นเกิดขึ้น ถ้าเป็นพระก็พอจะได้ทำสังฆกรรมให้สำเร็จได้ในเมื่อต้องการ ถ้ามากคนขึ้นไปความสามัคคีก็ยิ่งแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การงานทุกสิ่งทุกอย่างย่อมสำเร็จมากเป็นเงาไปตามตัว

บ้านเมืองมีคนหมู่มากอยู่ด้วยกัน มีความสามัคคีด้วยกาย ทำอะไรสามัคคีพร้อมกัน มีจิตใจไม่แก่งแย่งแข่งดีซึ่งกันและกัน มีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน เห็นบ้านเมืองเป็นของทุกๆคน ที่จะต้องปกป้องรักษา เป็นที่หวงแหนของทุกคน ทิฐิความเห็นก็ไม่ดื้อรั้นเอาแต่ความเห็นส่วนตัว ไม่ยอมใครทั้งสิ้น เห็นความคิดความเห็นของคนอื่นผิดทั้งหมดของเราถูกคนเดียว

พุทธศาสนาที่ยั่งยืนมานานจนถึงทุกวันนี้ก็เพราะความสามัคคีนี้เอง ทีแรกพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้วทรงสอนความสามัคคีให้แก่เหล่าภิกษุพุทธบริษัท เมื่อภิกษุพุทธบริษัทเชื่อฟังคำทำตามมากเข้าจนเกิดเป็นหมู่คณะแล้ว จนทรงเห็นว่าพอจะรักษากันได้แล้ว จึงทรงมอบอำนาจให้แก่สงฆ์เพื่อรักษากันเอง

แม้แต่ธรรมะอันสูงที่พระองค์ทรงสอน อันจะพึงเห็นด้วยใจของตนเอง ก็ไม่พ้นจากความสามัคคีนี้เหมือนกัน เช่นอริยมรรค แต่ละมรรคเมื่อจะเข้าถึงมรรคนั้นๆ ต้องรวมลงสู่มรรคสมังคี รวมเอาธรรมทั้งปวงที่เป็นปัจจัยของมรรคนั้นๆ มาลงสู่มรรคสมังคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวเสียก่อน จึงจะถึงภูมินั้นๆ ได้

ธรรมที่มีอยู่ในตัวของคนเราทุกวันนี้ ก็ต้องมีความสามัคคีกันจึงจะอยู่ได้ เช่น ตา หู จมูก ลิ้นและกาย แต่ละอย่าง ธรรมชาติแบ่งให้ทำงานอย่างละหน้าที่ของตนๆ ไม่ก้าวก่ายซึ่งกันและกัน ต่างก็มีความซื่อสัตย์สุจริตตรงต่อจิตคนเดียว ถ้าจะเปรียบก็เปรียบเหมือนรัฐบาลแบ่งออกเป็น ๕ กระทรวง แต่ละกระทรวงก็ทำตามหน้าที่ของตนตามที่รัฐบาลแบ่งงานออกให้รับผิดชอบ

กระทรวงตา ก็รับผิดชอบทางเห็นรูป บรรดาสรรพรูปทั้งปวง จะรูปหยาบรูปละเอียด รูปดีรูปชั่ว แม้แต่รูปที่น่าอุจาดน่ารังเกียจที่สุด ก็ต้องจำดูให้เห็น ตามคำบัญชาของจิตที่ต้องการ

กระทรวงหู รับทางได้ยินเสียง จะเป็นเสียงเพราะหรือไม่เพราะ พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ จำต้องฟังตามคำบัญชาของจิตทั้งนั้น แม้แต่คำพูดจาด่าแช่ง ก็ต้องฟัง

กระทรวงจมูก สำหรับไว้ดมกลิ่น นี่ยิ่งร้ายกว่ากระทรวงอื่นๆ กลิ่นเหม็นกลิ่นหอม กลิ่นอะไรทั้งหมดก็ต้องยอมรับเอาทั้งนั้น และยอมรับเอาตลอดเวลา ไม่มีเวลาพักผ่อน แม้แต่นอนหลับไปแล้วก็ต้องรับเอาอยู่

กระทรวงลิ้น สำหรับไว้รับรสชาติ เผ็ด เค็ม หวาน เปรี้ยว กระทรวงนี้ค่อยยังชั่วหน่อย มีเวลาได้พักผ่อน แต่ก็ยังมีการงานเพิ่มเติมอีกมาก นอกจากจะมีไว้สำหรับรับรสชาติแล้ว ยังมีไว้พูดคุยกันเพื่อให้รู้จักภาษาสำเนียงเสียงสูงเสียงต่ำอีกด้วย ถ้าไม่มีลิ้นแล้วคนเราก็พูดอะไรไม่ได้ เหมือนกับหัวหลักหัวตอ จะหาความสนุกมาจากไหน

กระทรวงกาย สำหรับไว้รับรู้สัมผัส เย็น ร้อน นุ่มนวล อ่อน แข็ง กระทรวงนี้ค่อยยังชั่วหน่อย แต่งเอาได้ตามต้องการ แต่รับภาระตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นอิริยาบถไหนก็ตาม ต้องรับภาระสัมผัสอยู่อย่างนั้น แล้วก็เป็นตัวยืนของกระทรวงทั้งสี่ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นอีกด้วย ถ้ากระทรวงนี้ไม่มีแล้ว กระทรวงทั้งสี่นั้นก็มีไม่ได้

ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ทั้งห้าอย่างนี้ ย่อมรับภาระหน้าที่แต่ละอย่างต่าง ๆกัน ทำการงานเพื่อเสริมความสุขสามัคคีให้แก่จิตผู้เดียว ไม่ก้าวก่ายซึ่งกันและกัน และไม่ทะเลาะทุ่มเถียงแก่งแย่งแข่งดีซึ่งกันและกัน หากกระทรวงใดจำเป็นไม่สามารถจะทำหน้าที่ของตนนั้น ๆ ได้แล้ว ตัวรัฐบาลคือ จิต ก็จะเข้ารับภาระทำแทน เช่น ตาบอดลงมองไม่เห็นแล้ว จิตก็จะใช้มือหรือสิ่งอื่นอะไรพอจะสัมผัสแทนได้แล้วจิตก็จะใช้ตรึกตรองจดจำเอาตามสัมผัสนั้น ๆ

ไม่เหมือนรัฐบาลไทยเรา ทุก ๆคนที่เข้ามาเป็นรัฐบาลต่างก็ทำเพื่อชาติเพื่อประชาชน แต่เมื่อได้มาเป็นรัฐบาลแล้วส่วนมากก็กอบโกยเอาเพื่อเข้ากระเป๋าตนเองทั้งนั้น เป็นผู้แทนแล้วก็อยากเป็นผู้ช่วย เป็นผู้ช่วยแล้วก็อยากเป็นเลขา เป็นรัฐมนตรี เป็นนายกรัฐมนตรี ตนเป็นแล้วก็อยากให้พวกพ้องพี่น้องญาติมิตรเป็นอีกไม่มีที่สิ้นสุด แม้ไม่ทราบว่าคุณวุฒิของตนจะมีเพียงพอหรือไม่ ขอให้ได้เป็นก็แล้วกัน มันจึงต้องยุ่งกันไม่มีที่สิ้นสุดได้

แต่ก็ยังดีที่มีนักการเมืองบางคนทำงานเพื่อประเทศชาติและประชาชนจริง ๆ จึงเป็นเครื่องยึดรั้งคนที่เห็นแก่ตัวไว้บ้าง ประเทศชาติจึงได้เป็นมาจนทุกวันนี้

สามัคคีธรรมนี้ ถ้าหากผู้มีปัญญาสามารถนำไปใช้เป็นแล้ว ก็จะเกิดประโยชน์อันยิ่งใหญ่มหาศาลแก่ทางโลกและทางธรรม ธรรมแท้คือความสามัคคีที่ทั้งโลกยึดถือไว้เป็นที่พึ่งใช้ตลอดกาล ความหายนะของโลก นับแต่กลุ่มเล็กที่สุดจนกระทั่งกลุ่มโตเป็นโลก ได้แก่ความแตกแยกของสามัคคี

นั่งสมาธิ

ท่านอาจารย์อบรมนำก่อน

จงตั้งใจภาวนากัน เราทุกคนเป็นลูกศิษย์พระกัมมัฏฐานแล้ว จงตั้งใจภาวนาให้เป็นซิ ภาวนาคือ**ตั้งสติกำหนดจิต**ให้เป็นหนึ่ง สติอันหนึ่งจิตอันหนึ่ง สติ คือ ผู้ทำการควบคุมจิต จิต คือ ผู้ส่งส่ายคิดนึกปรุงแต่งสัญญาอารมณ์ทั้งปวง เมื่อสติควบคุมจิต จิตจะต้องหยุดนิ่งอยู่ในที่เดียวนั่นแหละ เป็นใจ สติและจิตรวมเข้ามาเป็นใจ แท้จริงสติก็ออกมาจากใจ จิตก็ออกมาจากใจ เมื่อรวมมาเป็นใจแล้วก็หมดเรื่องกันที

สิ่งเหล่านี้ทุก ๆ คนก็มีกันทั้งนั้น เว้นแต่ไม่พากันพิจารณาจึงไม่เห็นจิต และไม่ตั้งสติรักษาจิตเท่านั้น ถ้าไปเห็นตัวจิตผู้คิดเมื่อไรแล้ว จะหยุดนิ่งแน่วทันที ก็อีกนั่นแหละ บางคนอาจกลับเห็นเป็นของไม่ดี เลยเป็นทุกข์เดือดร้อนว่า ภาวนามาจนจะล้มจะตาย ครูบาอาจารย์ที่ไหนดี ๆ อยู่ไกลแสนไกลก็ไปให้ถึงจนได้ ภาวนาไป ๆ ก็ได้เพียงแค่นิ่งเฉยเท่านั้น ขี้เกียจไม่เอาละ

ความสุขของผู้มีกิเลส คือความวุ่นวายกับลูกหลาน กับการงาน ยึดว่าเป็นของกูๆ นั่นเป็นความสุขอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ ว่างหมด ไม่มีอะไรจะยึดถือ เลยเข้าใจว่าไม่ดี เป็นทุกข์ น่าเห็นใจมากทีเดียวผู้ไม่มีปัญญา เหมือนกับโบราณว่า เหมือนกับลิงได้แก้ว หรือไก่ได้พลอย เห็นว่าสู้เมล็ดข้าวสารเมล็ดเดียวก็ไม่ได้ *ถ้าผู้มีปัญญาแล้ว เมื่อจิตรวมมาเป็นใจแล้ว จะต้องตั้งสติกำหนดเอาผู้รู้นั้นไว้ว่า ผู้รู้หรือธาตุรู้ว่าเฉยนั้นยังมีอยู่ เมื่อกำหนดเอาผู้รู้หรือธาตุรู้ไว้ได้แล้ว ความรู้อันนั้นก็จะกว้างออกไป ความรู้อันนั้นก็จะแปลกต่างออกไปมากกว่าแต่ก่อนมากทีเดียว*

ของเหล่านี้พูดยาก พูดให้ฟังเฉยๆ ยากที่จะเข้าใจ ถ้าไม่ทำให้เห็นด้วยตนเองแล้ว จะพูดให้ฟังอย่างไรๆ ก็พูดไม่ถูก ฉะนั้น จงพากันทำภาวนาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นประจักษ์ด้วยตนเอง เพื่อจะให้หายความสงสัยต่อไป

๛

*สามัคคีธรรมนี้ ถ้าหากผู้มีปัญญา
สามารถนำไปใช้เป็นแล้ว
ก็จะเกิดประโยชน์อันยิ่งใหญ่มหาศาล
แก่ทางโลกและทางธรรม*

โรคอีกชนิดหนึ่งเกิดขึ้นที่ใจ
เมื่อเกิดขึ้นในใจของใครแล้ว
จะต้องป่วยถึงกับความตายหรือเจียนตาย
ไม่แพ้กับโรคที่เกิดขึ้นที่กาย
โรคที่ว่านี้ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ

สมบัติทั้งหลายในโลกนี้ มิใช่ของตนคนเดียว
แต่เป็นของสาธารณะ เพียงเปลี่ยนมือกันใช้เท่านั้น
ตายแล้วทุกคนต้องทอดทิ้งไว้ในโลกนี้
ด้วยกันทั้งหมด ไม่มีใครเอาติดตัวไปด้วย
นอกจากบาปและบุญเท่านั้น

เราได้ของไม่ดีน่าสลดสังเวช
เราหวงมันนักหนา
แท้ที่จริงนั่นหวงของตาย
หวงของเน่าของปฏิกูล
เห็นชัดเช่นอันนี้ก็จะปล่อยวางเอง